

**Załącznik do Uchwały Nr XLIII/397/09
Rady Miejskiej Wałbrzycha
z dnia 12 listopada 2009 roku**

**PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ
DLA MIASTA WAŁBRZYCHA
NA LATA 2010 – 2013**

Wałbrzych, listopad 2009 rok

Spis treści

I.	Wprowadzenie	3
II.	Cele programu oraz przewidywane rezultaty	5
	1 Cele operacyjne	5
	2 Działania	5
	3 Odbiorcy programu	6
	4 Metody pracy wykorzystywane do realizacji programu	6
	5 Przewidywane rezultaty	7
	6 Miejsce i czas realizacji programu	8
III.	Zasoby niezbędne do uzyskania założonych celów	8
IV.	Opis planowanych działań	9
V.	Źródła finansowania programu	10
VI.	Zasady ewaluacji i monitorowania programu	10

I. Wprowadzenie.

Program Aktywności Lokalnej dla miasta Wałbrzycha wskazuje na problemy związane z funkcjonowaniem społeczności lokalnych i grup społecznych oraz wyznacza kierunki działań w zakresie aktywizacji lokalnej mieszkańców Wałbrzycha, mające na celu poprawę sytuacji w tym zakresie, określa mechanizmy wzmacniające efektywność zmian jak również stworzenie warunków dla rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego, wzmacnianiu spójności społecznej i terytorialnej na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego.

Program Aktywności Lokalnej jest odpowiedzią na cel, jaki został nakreślony w Strategii Lizbońskiej dotyczący spójności społecznej i realizujący się w kształtowaniu nowego aktywnego państwa socjalnego.

Program Aktywności Lokalnej dla Miasta Wałbrzycha jest dokumentem znacząco wspierającym proces systemowych działań służących kształtowaniu warunków sprzyjających powstawaniu więzi społecznych na terenie miasta – a szerzej – kapitału społecznego w myśl, iż „Podstawą społeczeństwa obywatelskiego są jego obywatele, świadomi swych praw i obowiązków, zaangażowani w działania na rzecz dobra wspólnego, zdolni do osobistej odpowiedzialności za los swój i los wspólnoty na wszystkich poziomach życia społecznego”¹.

Program stanowi rozwinięcie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2009 – 2015” oraz „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Wałbrzycha do 2013 roku”.

W dokumentach tych zakłada się realizację działań służących rozwojowi społeczno – gospodarczemu miasta, a co za tym idzie podniesienie poziomu i jakości życia jego mieszkańców. Ważnym elementem w tym zakresie jest budowanie zintegrowanych społeczności, w których każda osoba i rodzina będzie mogła realizować swoje plany i aspiracje życiowe, a w trudnych sytuacjach uzyskiwać pomoc i wsparcie ze strony wspólnoty oraz działających w jej ramach instytucji i organizacji. Konieczne jest zatem wspieranie samoorganizacji społeczności lokalnych oraz budowanie kapitału ludzkiego, czyli zasobu wiedzy, umiejętności

¹ Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

i potencjału, w który jest wyposażony każdy człowiek oraz społeczność jako całość. Dzięki temu podmioty te są zdolne nie tylko do pracy, ale także do wprowadzania zmian w otoczeniu, a także kreowania nowych rozwiązań.

Kluczowym wyzwaniem jest przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, które zgodnie z Narodową Strategią Integracji Społecznej oznacza brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Są to między innymi: publiczna edukacja, pośrednictwo pracy, ochrona pracy, transport publiczny i publiczny sektor mieszkaniowy, administracja publiczna, sektor pozarządowy i organizacje polityczne, rynek pracy, rynek dóbr konsumenckich, rynek usług telekomunikacyjnych, bankowych, prywatna własność i przedsiębiorczość. Wykluczenie społeczne najprościej mówiąc oznacza wyłączenie z życia społecznego. Jest to zjawisko szczególnie niepokojące w naszym kraju, ponieważ ze względu na sytuację społeczno – ekonomiczną zagraża wielu osobom i grupom, w tym głównie osobom długotrwale bezrobotnym, matkom samotnie wychowującym dzieci, osobom niepełnosprawnym, dzieciom i młodzieży ze środowisk zaniedbanych wychowawczo oraz wychowujących się poza rodziną, przedstawicielom mniejszości narodowych i etnicznych, bezdomnym, uzależnionym, osobom opuszczającym zakłady karne.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu powinno być ukierunkowane m.in. na ograniczanie obszarów skrajnego ubóstwa, rozbudowywanie świadczeń wspierających lokalną aktywność, promocję działań prospołecznych, wspieranie różnych form aktywizacji mieszkańców, w tym klientów pomocy społecznej, wspieranie lokalnych inicjatyw obywatelskich, upowszechnianie kształcenia ustawicznego, ułatwienie dostępu do poradnictwa i informacji, zwiększenie aktywności lokalnych instytucji i organizacji oraz podejmowanie przez nie współpracy na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów (rozwój lokalnych partnerstw), wspieranie rozwoju podmiotów gospodarki społecznej.

Program Aktywności Lokalnej dla Miasta Wałbrzycha na lata 2010 – 2013 jest niezbędnym dokumentem do realizacji przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej projektu systemowego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - Priorytet VII - Promocja integracji społecznej, poddziałanie 7.1.1, stanowi bowiem, obok

kontraktu socjalnego, drugie narzędzie realizacji projektu systemowego. Dzięki temu, projekt „Od bierności do aktywności” będzie miał kompleksowy i optymalny charakter.

II. Cele programu oraz przewidywane rezultaty

Głównym celem Programu Aktywności Lokalnej jest zwiększenie aktywności mieszkańców miasta, w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenie ich potencjału rozwojowego. Jest on zgodny z jednym z obszarów priorytetowych zapisanych w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2009 – 2015 pn. „Wzmacnianie zdolności grup i społeczności lokalnych do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów. Współpraca ze społecznością lokalną”.

1. Cele operacyjne

- 1) inicjowanie integracji społeczności lokalnych poprzez partnerstwo osób i instytucji;
- 2) wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych;
- 3) wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy;
- 4) zapobieganie trudnym sytuacjom poprzez działania zmierzające do usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem;
- 5) włączenie organizacji pozarządowych w system pomocy dotyczącej rozwiązywania problemów społecznych w mieście;
- 6) integracja mniejszości etnicznych i narodowych ze społecznością miasta;
- 7) wsparcie i promowanie postaw prospołecznych.

2. Odbiorcy Programu

Program Aktywności Lokalnej skierowany jest do mieszkańców miasta oraz wszystkich instytucji i podmiotów zainteresowanych funkcjonowaniem społeczności lokalnych i grup społecznych, a w szczególności:

- 1) mieszkańców miasta korzystających ze świadczeń pomocy społecznej;

- 2) osób skupionych wokół konkretnego środowiska, społeczności;
- 3) osób zagrożonych marginalizacją społeczną;
- 4) otoczenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 5) pracowników i wolontariuszy pomocy społecznej.

3. Metody pracy wykorzystywane do realizacji Programu

W ramach realizacji Programu Aktywności Lokalnej przewiduje się zastosowanie:

- 1) środowiskowej pracy socjalnej - działania realizowane przez pracownika socjalnego mające na celu pomoc osobom i rodzinom, tworzenie sprzyjających warunków do wzmacniania lub odzyskiwania zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz pomoc instytucjonalna. Działania mogą obejmować między innymi:
 - przygotowanie i wsparcie działań indywidualnych oraz programów środowiskowych, np. spotkania z grupami docelowymi,
 - edukację społeczną i obywatelską, w tym organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych dla mieszkańców,
 - organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w spotkaniach, w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym, turystycznym itp.,
 - inne instrumenty i działania o charakterze integracyjnym wynikające z innych ustaw, np. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych itd.
- 2) instrumentów aktywnej integracji - to szereg instrumentów aktywizacyjnych z zakresu aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej, o której mowa w zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013;
- 3) prac społecznie użytecznych – prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku skierowanych przez starostę, organizowane są przez gminę w jednostkach organizacyjnych, organizacjach lub instytucjach zajmujących się

pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy;

- 4) działań o charakterze środowiskowym – to między innymi inicjatywy integrujące, obejmujące badania, opracowania, analizy, edukację społeczną i obywatelską, spotkania, konsultacje, debaty, organizowanie i inspirowanie do udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym.

W przypadku realizacji Programu Aktywności Lokalnej w ramach projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, obowiązkowe jest zastosowanie, co najmniej trzech instrumentów aktywnej integracji wymienionych w pkt. 2. W przypadku skierowania do Centrum Integracji Społecznej lub do Klubu Integracji Społecznej może to być wyłącznie jeden instrument.

4. Przewidywane rezultaty

- 1) zdiagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych oraz grup, w szczególności zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 2) integracja społeczności lokalnych i grup społecznych;
- 3) planowanie i realizowanie zadań skierowanych na zaspakajanie realnych potrzeb mieszkańców;
- 4) skuteczne i efektywne wykorzystywane istniejących zasobów;
- 5) wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie indywidualnych lokalnych problemów;
- 6) wzrost poczucia przynależności do społeczności lokalnej i odpowiedzialności za procesy w niej zachodzące;
- 7) wzrost zaangażowania lokalnych organizacji pozarządowych w podejmowaniu działań środowiskowych;
- 8) powstawanie lokalnych grup wsparcia, grup samopomocowych, grup obywatelskich itp.;
- 9) realizowanie projektów inicjowanych i realizowanych przez społeczności lokalne;
- 10) aktywizacja osób marginalizowanych i wykluczonych społecznie;

- 11) podwyższenie jakości działań środowiskowych, w tym inicjowanie nowych form i metod pracy dostosowanych do potrzeb oraz możliwości grup i społeczności lokalnych;
- 12) zmiana postaw społeczności lokalnych wobec osób i grup marginalizowanych i wykluczonych społecznie;
- 13) wzrost kompetencji i aktywności mieszkańców oraz poziomu zaangażowania w życie społeczne, w tym aktywności na rynku pracy.

5) Miejsce i czas realizacji programu.

Program Aktywności Lokalnej będzie realizowany w latach 2010 – 2013 na terenie miasta Wałbrzyska.

Ze względu na specyfikę miasta: jego rozległość, wielość grup i społeczności oraz różnorodność występujących w nich problemów, Program Aktywności Lokalnej będzie realizowany w edycjach rocznych z uwzględnieniem celu głównego i celów operacyjnych zgodnych z określonym w części IV działaniami skierowanymi do konkretnych społeczności lub grup.

Każda edycja programu będzie zatwierdzana przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

III. Zasoby niezbędne do uzyskania założonych celów

Przy realizacji Programu Aktywności Lokalnej korzystać się będzie, w zależności od potrzeb, z następujących zasobów miasta:

- 1) lokalowe – siedziby wspólnot samorządowych, siedziba Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, pomieszczenia środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych, sale gimnastyczne i boiska szkolne, pomieszczenia (w zależności od możliwości) instytucji miejskich;
- 2) kadrowe – pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, kadra zatrudniona w środowiskowych świetlicach opiekuńczo-wychowawczych, partnerstwa lokalne, pracownicy (w zależności od możliwości i potrzeb) instytucji miejskich;
- 3) infrastrukturalne - Klub Integracji Społecznej, obiekty sportowe i rekreacyjne, pracownie komputerowe, place zabaw, zasoby komunalne,

Realizacja Programu Aktywności Lokalnej odbywać się będzie przy współudziale: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, wspólnot samorządowych, lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju miasta, placówek edukacyjnych, organizacji pozarządowych, Powiatowego Urzędu Pracy, Policji, Straży Miejskiej, przedsiębiorców, mediów itd.

IV. Opis planowanych działań

W ramach Programu Aktywizacji Lokalnej podejmowane będą następujące działania:

- 1) zawiązywanie partnerstw lokalnych;
- 2) tworzenie map zasobów i potrzeb dla poszczególnych rejonów miasta i mniejszych społeczności;
- 3) organizowanie i wspieranie wolontariatu, praca z liderami;
- 4) prowadzenie permanentnych działań aktywizujących adresowanych do osób i środowisk w celu rozwiązywania zdefiniowanych problemów tych osób i grup (spotkania obywatelskie, debaty społeczne itp.);
- 5) podejmowanie inicjatyw integracyjnych (festyny, rajdy turystyczne, konkursy lokalne, współzawodnictwa sportowe, udział w imprezach kulturalnych);
- 6) organizowanie i finansowanie instrumentów aktywnej integracji: społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych zawodowych, w tym: treningi umiejętności społecznych, treningi asertywności, poradnictwo i wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, kursy i szkolenia zawodowe, prace społecznie użyteczne, profilaktyka i promocja zdrowia itp.;
- 7) promowanie Centrum Aktywności Lokalnej jako metody pracy w środowisku.

V. Źródła finansowania programu

Do podstawowych źródeł finansowania działań podejmowanych w ramach Programu Aktywności Lokalnej należy zaliczyć:

- 1) środki z Unii Europejskiej, m.in. Europejski Fundusz Społeczny,
- 2) środki własne Gminy,

- 3) środki pozyskane z budżetu państwa,
- 4) środki pozyskane od sponsorów.

VI. Zasady monitorowania i ewaluacji programu

Monitoring i ewaluacja będą prowadzone na bieżąco przez realizatorów poszczególnych działań Programu Aktywności Lokalnej. Celem będzie obserwacja zmian ilościowych i jakościowych, jakie pojawiają się podczas realizacji zadań. W przypadku stwierdzenia jakichkolwiek rozbieżności między założeniami a rezultatami na bieżąco będą dokonywane zmiany w przyjętych założeniach lub metodach.

Monitoring będzie prowadzony przez cały czas realizacji zadań celem osiągnięcia zamierzonych rezultatów i ograniczenia punktów kryzysowych do minimum. Zostaną przeprowadzone badania ankietowe (minimum dwa – początkowa i końcowa subiektywna ocena uczestników), Na etapie rekrutacji zabezpieczeniem będzie utworzenie listy rezerwowej osób, które mogłyby zająć miejsce uczestników rezygnujących z udziale w programie z przyczyn losowych. W trakcie realizacji zabezpieczeniem będzie analiza postępów grupy docelowej i cykliczne spotkania zespołu zarządzającego. W sprawozdaniach rocznych będzie dokonana ocena zrealizowanych przedsięwzięć oraz osiągniętych wyników.